

*25 Nisan 2023 Tarihli
Operasyon İle*
**YARGI TEHDİTİNE
MARUZ BIRAKILAN
AVUKATLAR**

Diyarbakır Barosu
Özgürlük İçin Hukukçular Derneği
Diyarbakır Şubesi

*25 Nisan 2023 Tarihli
Operasyon İle*
**YARGI TEHDİTİNE
MARUZ BARAKILAN
AVUKATLAR**

Diyarbakır Barosu
Özgürlük İçin Hukukçular Derneği
Diyarbakır Şubesi

RAPORUN KONUSU.....	4
AMAÇ.....	4
OLAY.....	4
SORUŞTURMA SÜRECİNDE TESPİTİ YAPILAN HAK İHLALLERİ	14
HAK SAVUNUCULUĞUNU ENGELLEME AMACIYLA KULLANILAN MEVZUAT VE SUÇLAMALAR.....	19
TERÖRLE MÜCADELE KANUNU VE YARGI PRATIĞİ	20
SONUÇ ve ÖNERİLER:.....	22

RAPORUN KONUSU

Diyarbakır Barosu ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Diyarbakır Şubesi tarafından 25 avukat, sanatçının ve gazetecinin olduğu toplam 191 kişinin gözaltına alınması sonucunda hukuki süreçleri takip edilmiştir. İfade ve sorgulama işlemleri ardından 4 avukatın tutuklanması ve 16 avukatın adli kontrol ile serbest bırakılmasıyla sonuçlanan soruşturma süreci boyunca yaşanan hak ihlalleri tarafımızca tespit edilmiştir.

Rapor, soruşturma makamlarının avukatları mesleklerini icra ettikleri için kriminalize ettiği ve onları kanıt göstermeksizin müvekkillerine isnat edilen suçlarla ilişkilendirdikleri vakaları belgelemektedir. Hak savunucularının yargısal faaliyetler yoluyla uğradığı müdahalelere imkân tanıyan mevcut sorunların, yargı bağımsızlığı, adil yargılanma hakkı ve özgürlük ve güvenlik hakkı temelinde bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Raporda, müdafilerin yetkili makamlar tarafından hukuki dayanaktan yoksun ve tehdit edici bir şekilde açılan savcılık soruşturmalarıyla ve kovuşturmalarla hedef alınmalarının, Türkiye’de adil yargılanma hakkını teminat altına alan önemli bir mekanizmayı zedelediği sonucuna ulaşılmaktadır.

AMAÇ

Bu çalışma ile son süreçte kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, adil yargılanma hakkının, işkence ve kötü muamele yasağının görmezden gelinerek; adil olmayan yargılanma süreçlerine ilişkin gerekli tespitlerin yapılarak meydana gelen hak ihlallerinin rapor haline getirilmesi, oluşturulan raporlar neticesinde ihtiyaç olunan ulusal ve uluslararası hukuki başvuru ve suç duyurularının yapılması amaçlanmıştır.

OLAY

25 Nisan 2023 sabah saatlerinde, basın yayın kuruluşlarının haber içeriklerinden yaklaşık 3.500 dolayında polis memurunun toplandığı ve Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı’nca yürütülen soruşturma kapsamında operasyon talimatının verildiği öğrenilmiştir.

Aynı gün içerisinde, görüntü kayıtları basın kuruluşlarına servis edilmiş, İçişleri Bakanı Süleyman SOYLU tarafından twitter isimli sosyal medya hesabından görüntü kayıtları ile operasyon kapsamında gözaltına alınan kişi sayısına, örgüt adına avukatlık yapıldığı hususuna dair açıklamada bulunulmuştur.

<https://twitter.com/suleymansoylu/status/1650854154141663232?s=20>

25 Nisan 2023 günü sabah saatlerinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının yürütmüş olduğu soruşturma kapsamında Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hakimliğinin vermiş olduğu arama

ve gözaltı kararına istinaden Mardin Barosu'na kayıtlı 3, Batman Barosu'na kayıtlı 1, Malatya Barosu'na 1, Şanlıurfa Barosu'na kayıtlı 1 ile Diyarbakır Barosuna kayıtlı 19 olmak üzere toplam 25 meslektaşımız ile gazeteciler, sanatçılar ve hak savunucularının hakkında ev ve büroları ile Özgürlük için Hukukçular Derneği Genel Merkezinde arama ve sonrasında gözaltı işlemi yapılmıştır.

25 Nisan 2023 tarihinde, 17 Avukat hakkındaki yakalama kararı neticesinde, ev araması yapılmış, 5 avukatın bürosunda arama işlemi gerçekleştirilmiş ve gözaltına alınmışlardır. Vekilleri aracılığıyla, 25 Nisan 2023 tarihinde yakalama ve gözaltına alma kararına karşı itiraz başvurusu yapılmıştır. Ancak söz konusu talep, herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin reddedilmiştir.

Arama kararı içeriğinde, suçlama konusu ve kararın gerekçesi açık bir şekilde belirtilmemiştir. Avukatlık Kanunu 58. Madde gereğince belirsiz ve muğlak ifadelerle, suçlama konusu içermeksizin alınan arama kararı alınmıştır.

İkamet araması sırasında, Avukatlık Kanunu 58. Maddesi gereğince mahkeme kararı alınması, baro temsilcisi ve cumhuriyet savcısının hazır bulunması hususları yerine getirilmemiştir.

5 Avukatın büro araması sırasında, baro temsilcileri ve cumhuriyet savcısı hazır bulunmuştur.

Yargılanan Avukat Bünyamin ŞEKER'in buro arama işlemi, suçlamayla ilgisi bulunmayan ve avukatlık ofisi olarak kullanılmayan ÖHD Diyarbakır Şube adresinde gerçekleştirilmiştir. Arama sırasında, ÖHD'nin hazırladığı hak ihlalleri raporu ve açıklamaları, gazetelere el konulmuştur.

Yargılanan avukatlardan Resul TEMUR'un bürosunda, savcı tarafından, evdeki arama tamamlandıktan sonra, avukatlık ofisinde arama ve el koyma işlemleri yapılmak üzere 08.30 sıralarında kolluk ve savcı gözetiminde işlemlere başlanmıştır. Arama sırasında hazır bulunan avukatlarca, bu durum tutanak altına alınarak ÖHD'nin kurumsal çalışmalarının suçlamayla bir ilgisinin bulunmadığı belirtilmiştir.

Bu sırada hazır bulunan avukat Resul Temur arama ve el koyma kararının CMK usul hükümlerine aykırı olduğunu; aynı zamanda arama ve el koyma işlemlerinin de usule aykırı yürütüldüğünü, mesleki faaliyetlerinde kullandığı bilgisayarın, dijital eşyaların, müvekkillere ait olan dosyalarıyla ilgili dijital materyallerin imajının alınmasında el koyma işlemi yapıldığını, el konulan tüm dijital materyallerin mesleki faaliyetleriyle ilgili olduğunun aynı zamanda tüm dava dosyasının, kitap ve dergilere; dergilerin ve kitapların gazeteci ve basın-yayın alanında çalışan müvekkillerinin dosyalarına ilişkin olduğunu belirtip itiraz etmiştir. Bu sırada aramada hazır bulunan müdafii avukatların Av.Resul TEMUR ile görüşmesi henüz gözaltı işleminin yapılmaması nedeniyle engellenmiş, avukatların arama yapılan bürodan çıkartılması talimatı polislerimize verilmiştir. Müdafii avukatlar tarafından itiraz edildiği sırada, savcı tarafından yüksek sesle 'hadi hadi' diyerek dışarı çıkarılmalarını istemiştir. Arama ve el koyma işlemi belirten itirazlara rağmen sürdürülmüştür.

Cumhuriyet Savcısı tarafından yargılama dosyaları, belgeler, kitaplara ilişkin el koyma kararı verilmiştir.

Yargılanan avukat Resul TEMUR açısından el konulan dökümanlar, delil torbalarına yerleştirilmiş, mühürlenerek muhafaza altına alınmamış, Sulh Ceza Hakimliği'nce gerekli inceleme yapılmamış, mesleki faaliyet hususunda bir tespit işlemi yerine suç unsuru içerip içermediğinin kollukça tespiti yapılarak 6 Mayıs 2023 tarih ve saat 17.55 sıralarında iade edilmiştir.

Diğer 4 avukatın bürosunda yapılan arama işlemi, mahkeme kararı olmaksızın cumhuriyet savcısı ve baro temsilcilerinin hazır bulunduğu sırada gerçekleştirilmiş, suçlama konusuyla ilgisi bulunulmayan şahsi eşyalara el konulmuştur.

Yakalanan kişilere, yakalama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir (Any. m. 19, f. 5; PYSK. m. 13; YGAİAY. m. 6, f. 4). Yakalanan kişiye yakalanmasının sebebi yazılı olarak bildirilmelidir. İkamet ve büro aramalarından sonra, yargılanan avukatlar haklarındaki suç ve nedenlerine ilişkin bilgilendirilmediği, yargılanan avukatlar tarafından bildirilmiştir.

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen deprem nedeniyle, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü TEM Şube Müdürlüğü'nün yerleşkesi ağır hasarlı olduğundan kullanılamamaktadır. Yakalama ve gözaltı işlemi gerçekleştirilen avukatlar diğer gözaltına alınan kişilerle birlikte, KOM(Kaçakçılık ve Organize Şube Müdürlüğü), Göçmen Kaçakçılığı Şube Müdürlüğü, Bağlar Polis Merkez Amirliği, Huzur Karakolu ve Asayiş Şube Müdürlüğü'nde nezarethane tutulmuşlardır. Avukatların tamamı, KOM'da tutulmuştur.

Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hakimliği'nin 24 Nisan 2023 tarih ve 2023/1628 değişik iş sayılı karar ile gözaltına alınan kişilerin müdafileriyle 24 saat süreyle görüşme kısıtlamasının getirilmiştir. Söz konusu karara karşı 25 Nisan 2023 tarihinde itiraz edilmiştir. Ancak Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hakimliği'nce 28 Nisan 2023 tarihinde herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin ve görüş kısıtlamasına dair kararın uygulanma süresi olan 24 saat geçtikten sonra talep reddedilmiştir.

Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hakimliği'nce 12 Ocak 2023 tarihinde alınan kararla, soruşturma dosyasına avukatların ve yargılananların erişimi ve incelemesi engellenmiştir. Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hakimliği'nce, 28 Nisan 2023 tarihinde herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin itiraz başvurusu reddedilmiştir.

26 Nisan 2023 tarihinde, avukat görüş kısıtlaması sonrasında, yargılanan avukatlarla tek bir görüşme odasının bulunduğu fiziki koşullarda görüşme yapılmıştır. Aynı gün içerisinde, ifadesi alınan avukatlardan Gurbet Özbey ÖNER ile Jiyan Sametoğlu kolluk aşamasında susma haklarını kullanmışlardır. Gece saatlerinde, Diyarbakır Adliyesine getirilmişlerdir. Savcılıkça alınan ifade işlemi neticesinde, adli kontrol istemiyle Sulh Ceza Hakimliği'ne sevk edilmişlerdir. Hakimlikçe, adli kontrol kararı verilerek, yurtdışı çıkış ve imza koşuluyla iki avukat serbest bırakılmıştır.

26 Nisan 2023 tarihinde, avukatlardan Berdan Acun, Halise Dakkalı, Pirozhan Karali, , Özüm Vurgun, Fırat Taşkın, Zozan Acar, Büşra Eylül Özgültekin, Jiyan Sametoğlu, Metin Özbadem, Gurbet Özbey Öner, Serhat Hezer, Kenan Aygay, Ruşen DOĞAN, Suat Mustafa ŞENCİ'nin kolluk ifadeleri alınmış, yargılanan avukatlar susma haklarını kullanmışlardır. 27 Nisan 2023 tarihinde avukatlardan Mehmet Öner, Resul Temur, Bünyamin Şeker, Burhan Arta'nın kolluk ifadeleri alınmış ve avukatlar susma haklarını kullanmışlardır.

Avukatlardan Berdan ACUN, Özüm VURGUN, Fırat TAŞKIN, Büşra Eylül ÖZGÜLTEKİN, Suat Mustafa ŞENCİ, Serhat HEZER, Halise DAKALI 27 Nisan 2023 tarih ve saat 13.00 sıralarında adliyeye çıkarılmıştır. Adliye nezaretinin bulunduğu, Adliyenin eksi 1. Katındaki yerde tutulmuşlardır. Nezarethanedeki toplam 6 oda mevcut olup avukatlar diğer adliyeye çıkartılan kişilerle birlikte savcılık ifadesinin alınması için tutulmuşlardır.

Soruşturma savcısının 1 kişi olması gözaltında bulunan kişi sayısı gözetilerek, diğer 4 savcıyla iş bölümü yapılmıştır.

Cumhuriyet savcısı tarafından yargılanan avukatlardan Suat Mustafa ŞENCİ ve Büşra Eylül ÖZGÜLTEKİN'in savcılık ifadeleri alınmış ve bu savcı tarafından alınan karar ile Suat Mustafa ŞENCİ'nin tutuklanması ve Büşra Eylül ÖZGÜLTEKİN'in adli kontrol ile serbest bırakılması için Sulh Ceza Hakimliği'ne sevk işlemi yapılmıştır. Diyarbakır 5. Sulh Ceza Hakimliği'nce yaklaşık 18.00 sıralarında her iki avukatın imza ve yurtdışı çıkış yasağı şeklinde, adli kontrol kararı verilerek serbest bırakılmalarına karar verilmiştir.

Bünyamin ŞEKER, Berdan ACUN, Özüm VURGUN, Fırat TAŞKIN, Burhan ARTA, Serhat HEZER, Halise DAKALI'nın savcılık ifadeleri toplam 4 savcı tarafından alınmıştır. Söz konusu savcılar sadece ifade almış, kararın dosya savcısı tarafından alınacağını yargılanan avukatlara ve müdafilerine bildirilmiştir. Yargılanan avukatlardan Bünyamin ŞEKER, Berdan ACUN, Fırat TAŞKIN, Halise DAKALI'nın adli kontrol ile serbest bırakılması istemi; Özüm VURGUN, Burhan ARTA ve Serhat HEZER'in tutuklanması talebinde bulunulmuştur.

Yargılanan avukatlar savcılık ifadelerinin alınmasından sonra, adliye nezarethanesine götürülmüşlerdir. Burada yaklaşık 8 saat boyunca, savcılığın haklarındaki kararını beklemişlerdir. Bu sırada, Diyarbakır, Van ve Şırnak Baro Başkanı ile Şanlıurfa Baro Başkan Yardımcısının soruşturma savcısıyla mevcut yaşanan durum ve kötü muamele teşkil eden uygulamaya dair görüşme talebi reddedilmiştir.

27 Nisan 2023 tarih ve yaklaşık olarak saat 23.00 sıralarında, Sulh Ceza Hakimliği sorgu işlemlerine başlanılmıştır. Haklarında adli kontrol isteminde bulunan avukatlara ilişkin talep kabul edilerek, imza ve yurtdışı çıkış yasağı kararı verilmiştir. Tutuklama talebinde bulunan avukatlar hakkında, soruşturma aşamasında yasadışı örgütsel eylem ve etkinliklere katılım sağlayan ve gözaltında bulunan şahıslara müdafilik yapılması gerekçe gösterilerek tutuklanmalarına karar verilmiştir.

28 Nisan 2023 tarih ve saat 10.00 sıralarında avukatlardan Pirozhan Karali, Zozan Acar, Metin Özbadem, Kenan Aygay, Ruşen DOĞAN, Resul TEMUR, Mehmet ÖNER Diyarbakır Adliyesine getirilmiş, eksi 1 de bulunan nezarethanedeki tutulmaya başlanılmıştır. Öğleden sonra saat

14.00 sıralarında, 4 farklı savcı tarafından yargılanan avukatların ifadesine başlanılmıştır. İfadeyi alan savcılar yargılanan avukatlara ilişkin kararın soruşturma savcısı tarafından verileceğini belirtmişlerdir.

İfadelerin tamamlanmasından sonra, soruşturma savcısı tarafından avukatlardan Pirozhan KARAALİ ve Mehmet ÖNER'in tutuklanması istemiyle, Zozan ACAR, Metin ÖZBADEM, Kenan AYGAY, Ruşen DOĞAN, Resul TEMUR adli kontrol talepli olarak serbest bırakılmaları talebinde bulunmuştur.

Diyarbakır Sulh Ceza Hakimliklerince yargılanan avukatların imza ve yurtdışı çıkış yasağı uygulanmak suretiyle serbest bırakılmalarına karar verilmiştir.

Yargılanan avukatlara kimliği açık tanık Ü.A. isimli tanığın beyanı üzerinden, yargılama dosyaları takip edilmesinin örgütsel talimat ile yapıлып yapılmadığı, davaları takip edilen şahıslara ilişkin vekaletnamelerin bulunup bulunmadığı, ücret alınıp alınmadığı alındı ise belgesinin bulunup bulunmadığı, politik temelli yargılamalardan yargılanan kişilere ilişkin yönlendirmeye dayalı olarak avukatlık faaliyetinin yürütülüp yürütülmediği, ÖHD'nin gölge baro olarak faaliyet yürütüp yürütmediği hususlarında sorular yöneltilmiştir.

Yargılanan avukatlardan, Gülistan ATAŞ ikametinde bulunduğu sırada hakkındaki gözaltı kararı gereğince ikamet araması yapılarak 28 Nisan 2023 tarihinde gözaltına alınmıştır. Aynı gün içerisinde, kolluk ifadesi alınmış ve 29 Nisan 2023 tarihinde saat 12.00 sıralarında Diyarbakır Adliyesine çıkarılmıştır. Soruşturma savcısı tarafından alınan ifade işlemi sırasında, üç müdafiiyle birlikte, savcının odasında hazır bulunan sırada, müdafii avukatlardan Mehdi ÖZDEMİR tarafından yargılanan avukatın müdafilerle birlikte oturarak ifadesinin alınması ve eksik olan 1 sandalyenin dışardan getirilmesi talebinde bulunulmuştur. Savcı tarafından bu talep hiçbir gerekçe belirtilmeksizin reddedilmiştir. Bunun üzerine, müdafii avukatlar ile yargılanan Gülistan ATAŞ ayakta bir şekilde ifade alım işlemine devam etmek durumunda bırakılmış, bu durum yaklaşık 1,5 saat devam etmiştir. İfade işlemi neticesinde, soruşturma savcısı tarafından avukat Gülistan ATAŞ'ın adli kontrol istemiyle serbest bırakılması talebinde bulunularak Sulh Ceza Hakimliği'ne sevk işlemi gerçekleştirilmiştir. Sulh Ceza Hakimliği'nce imza ve yurtdışı çıkış yasağı uygulanmak suretiyle, yargılanan Gülistan ATAŞ'ın serbest bırakılmasına karar verilmiştir.

Aynı operasyon kapsamında avuaktlardan Muhittin MUĞUÇ Adile SALMAN, Şerzan YELBOĞA, Süleyman ŞAHİN, Fırat YILDIZ, Şirin ŞEN ve Bahar OKTAY haklarındaki gözaltı kararı infaz edilememiştir. Müdafileri aracılığıyla, 25 Nisan 2023 tarihinde yakalama ve gözaltına alma kararına karşı itiraz başvurusu yapılmıştır. Ancak iş bu talep, herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin reddedilmiştir.

2 Mayıs 2023 tarihinde, yargılanan avukat Şirin ŞEN Diyarbakır Adliyesi'ne gelmiş, soruşturma savcısı tarafından ifadesi alınmıştır. Savcılıkça adli kontrol talepli serbest bırakılması isteminde bulunulmuştur. Hakimlikçe adli kontrol talebi reddedilerek yargılanan avukat Şirin ŞEN'in serbest bırakılmasına karar verilmiştir.

4 Mayıs 2023 tarihinde avukatlardan Muhittin MUĞUÇ Adile SALMAN, Şerzan YELBOĞA, Fırat YILDIZ ve Bahar OKTAY Diyarbakır Adliyesi'ne gelerek ifade vermek istediklerini beyan etmişlerdir. Soruşturma savcısı tarafından alınan ifade işlemi neticesinde, Muhittin MUĞUÇ Adile SALMAN, Fırat YILDIZ ve Bahar OKTAY'ın adli kontrolle serbest bırakılması talebinde bulunulmuş, Şerzan YELBOĞA'nın ise tutuklanması isteminde bulunulmuştur. Hakimlikçe Bahar OKTAY'ın adli kontrol talebi reddedilmiş; Muhittin MUĞUÇ Adile SALMAN, Fırat YILDIZ açısından yurtdışı çıkış yasağı şeklinde adli kontrol kararı verilmiş; Şerzan YELBOĞA açısından ise tutuklanmasına karar verilmiştir.

9 Mayıs 2023 tarihinde, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Diyarbakır Barosu'na yazılan yazı içeriğinde, Diyarbakır Barosu Başkanı Nahit EREN ve yargılanan avukatlardan Bünyamin ŞEKER ve Gurbet Özbey ÖNER'in kimlik bilgileri talep edilmiştir. Tahkikat dosyası incelendiğinde, soruşturma savcısı tarafından gerçeğe aykırı bir şekilde tutanak tutularak suç duyurusunda bulunulduğu görülmektedir. Tutanak içeriğinde, şikayet edilen avukatlarca adliye koridorunda yüksek sesle konuştukları belirtilmiş, çalışmalarının engellendiği ifade edilmiştir. Söz konusu avukatlar dayanaktan yoksun ve yersiz bir suçlama karşısında yargı tehdidine maruz bırakılmıştır.

Avukatlık Mesleğinin Ulusal ve Uluslararası Güvencelerinin İhlali Hakkında Açıklamalar

Türkiye'de avukatlık, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 1. Maddesi'nde şöyle tanımlanmıştır:

"Avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslektir. Avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder."

Avukatlığın, yargının üç kurucu unsurundan biri olduğu iddia edilmesine rağmen, mesleki faaliyetleri ve müvekkillerinin kimliği ve eylemleriyle yargılanan avukatların sayısı Türkiye'de önemli ölçüde artmaktadır. Toplumsal muhalefetin ve halkın avukatlığını yapmak, örgüt mensubu olduğu iddia edilen müvekkillerinin yargılama süreçlerini takip etmek ve savunmanlıklarını yapmak şeklindeki mesleki faaliyet suç sayılmakta, hatta bu faaliyetlerin örgüt talimatıyla gerçekleştirildiği iddia edilerek TCK 314/2. Maddelerinde düzenlenen yasadışı örgüt üyeliği kapsamında keyfi ve hukuk dışı bir şekilde yargılama yapılmaktadır.

Hedef haline getirilen avukatlık faaliyetlerinin tamamı, uluslararası düzeyde korunan adil yargılanma ve savunma hakkının bir gereğidir.

- 1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 6 ila 11. Maddelerinde herkesin eşit korunma, adil ve tarafsız ve bağımsız mahkemeler tarafından yargılanma, etkin yargı yoluna başvurma, savunma için tüm güvencelerden yararlanma ve suçlu olduğu kesinleşmedikçe suçsuz sayılma hakkı düzenlenmiştir.**
- 2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesinde de buna paralel bir şekilde adil yargılanma ve savunma hakkı düzenlenmiştir.**

3. 27 Ağustos-7 Eylül 1990 tarihleri arasında Havana’da toplanan Suçların Önlenmesine ve Suçların Islahı Üzerine Birleşmiş Milletler Konferansı tarafından kabul edilen Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler (Havana Kuralları)’nın ilk 8 maddesinde, herkesin avukata ve adli hizmete ulaşma, gözetiminde avukata derhal erişme ve avukat ile şüphelinin tam bir gizlilik içerisinde görüşme hakkı düzenlenmiştir.

14. maddesine göre ise avukatlar müvekkillerinin haklarını korurken ve adaletin gerçekleşmesine çalışırken, ulusal ve uluslararası hukukun tanıdığı insan haklarını ve temel özgürlükleri yüceltmeye çalışırlar ve hukuka ve hukukçuluk mesleğinin kabul görmüş standartlarına ve ahlaki kurallarına uygun biçimde serbestçe hareket ederler.

16. maddesine göre, Hükümetler avukatların hiçbir baskı, engelleme, taciz veya yolsuz bir müdahaleyle karşılaşmadan her türlü mesleki faaliyeti yerine getirmelerini ve faaliyette buldukları için kovuşturma veya idari, ekonomik veya başka bir yaptırımla sıkıntı çekmemelerini veya tehditle karşılaşmamalarını sağlamakla yükümlüdür.

18. maddesine göre ise avukatlar görevlerini icra etmeleri nedeniyle müvekkilleriyle veya müvekkillerinin davalarıyla özdeşleştirilemezler.

23. maddesine göre de avukatlar özellikle, hukukla, adalet sistemiyle ve insan haklarının geliştirilmesi ve korunması ile ilgili konularda kamusal tartışmalara katılma ve yasal faaliyetleri veya yasal bir örgüte mensup olmaları nedeniyle mesleki kısıtlamalara maruz kalmaksızın, yerel, ulusal veya uluslararası örgütler kurma veya bunlara mensup olma ve bunların toplantılarına katılma hakkına sahiptir.

Avrupa Konseyi’nin Avukatlık Mesleğinin İcrasındaki Özgürlükler Hakkında 9 Nolu Tavsiye Kararı’nın ilk maddesinde de avukatlık mesleğinin icrasındaki özgürlüğün ayırım gözetmeden, hükümet veya kamudan gelebilecek uygunsuz müdahalelere yer vermeyecek şekilde korunması, teşvik edilmesi ve bağımsızlık prensibine saygı gösterilmesi için gereken tüm tedbirlerin alınması gerektiği düzenlenmiştir.

2 Ağustos 1991 tarihinde Uluslararası Avukatlar Birliği tarafından kabul edilen Morelia Şartı’nda her halükarda, avukatlık mesleğinin görevinin, hukuki yardım sistemine, hiçbir çekince olmaksızın ve tam bağımsızlık içinde, tüm beceri ve gayretiyle, yalnızca dava tarafının yüksek menfaatini düşünerek aktif olarak katılmak olduğu gerçeğini göz önünde tutulması gerektiği belirtilmiştir.

27 Ekim 2002’de Uluslararası Avukatlar Birliği tarafından kabul edilen Turin İlkeleri’ne göre avukatlar mesleklerini müdahale veya kısıtlamaya maruz bırakılmadan tam bir mesleki dokunulmazlık içinde icra etme hakkına sahiptirler. Müvekkillerinin haklarının korunmasını ve müvekkillerinin herhangi bir mahkeme veya bir başka yetkili makam tarafından adilane şekilde yargılanmalarını sağlamak için ellerinden gelen her şeyi yapmak avukatların görevidir.

Avukatlık faaliyetinin ilk güvencelerinden olmak üzere zikredilen; avukatın baskı, engelleme, taciz veya yersiz bir müdahale ile karşılaşmadan her türlü mesleki faaliyetini yerine getirebileceğine ilişkin güvence; iş bu yargılamada ihlal edilmektedir.

USULİ GÜVENCELERİN BERTARAF EDİLMESİ

Ceza yargılamasının amacı, bir suç iddiasına ilişkin maddi gerçeği varsayımlara dayanmadan, hukuka uygun somut delillerle, usuli güvencelere riayet edilerek yürütülen bir yargılama sonucunda ortaya çıkarmaktır. Usuli güvenceler, adil bir yargılama yürütülmesi için uyulması gereken ilkeler bütünüdür.

Avukatlık Kanunu 58-61. Maddelerine Aykırı Soruşturma Faaliyeti Nedeniyle Muhakeme Şartı Yokluğu Hakkında Açıklamalar

1136 sayılı Avukatlık Yasasının 1. maddesi uyarınca; bir kamu hizmeti ve serbest bir meslek olarak yerine getirilen avukatlık, yargının kurucu unsurlarından olup bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder ve bağımsız savunma faaliyeti, Anayasanın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğünün güvencelerinden birini oluşturmaktadır. Avukatlık mesleğinin bu nitelikleri gereği olarak, görev sırasındaki veya görevden doğan suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapıp yürütülmesi konusunda CMK'da yer alan genel düzenlemelerden ayrı biçimde 1136 sayılı Yasanın 58-61. maddelerinde özel düzenlemeler yer almaktadır.

Yargıtay kararları ile de açıkça ifade edildiği üzere; "1136 sayılı Yasanın özel soruşturma ve kovuşturmayı öngören hükümlerinde tüm ayrıntılar düzenlenmediğinden, açık hüküm bulunan konularda bu düzenlemenin uygulanması gerekmekte, düzenlenmeyen veya ilgili maddelerde atıf yapılan hususlarda ise genel hükümlerin uygulanması zorunlu bulunmaktadır. Başka bir deyişle, 1136 sayılı Yasada açık bir düzenleme bulunması durumunda, aynı konu genel hükümlere (5271 sayılı CMK) aykırı biçimde düzenlense dahi, bu konuda 1136 sayılı Yasa hükümlerinin uygulanması gerekmektedir." (Yargıtay 5. Ceza Dairesi 2019/2654 E. 2019/5916 K. sayı ve 29.05.2019 tarihli karar).

Avukatlık Kanunu 58 ve 59. maddelerinde avukatların soruşturulması ve kovuşturulması için öngörülen soruşturma ve kovuşturma izin prosedürü açıkça ve özel olarak düzenlenmiştir. Buna karşılık, eldeki soruşturma faaliyetinin CMK m.160 ve devamında öngörülen genel soruşturma usulüne göre yürütülmüş olması hukuka aykırıdır. Soruşturma prosedüründe izlenen hukuka aykırılık, kovuşturmayı diğer nedenlerin yanı sıra bu nedenle de hukuka aykırı hale getirmektedir. Bu tür bir maddi olayın, Yargıtay tarafından da avukatlık faaliyeti ile ilişkilendirildiği ve böylelikle Avukatlık Kanunu özel soruşturma/kovuşturma prosedürünün uygulanması gerekliliği ortaya konulmaktadır;

Yargılama kapsamında, avukatlık mesleki faaliyetlerini içerir suç isnadı karşısında, soruşturma izni alınmaksızın yargılamanın sürdürüldüğü görülmektedir. Bu kapsamda, öncelikle soruşturma izninin alınması, bu sırada yargılamanın CMK'nın 223/7. Maddesi gereğince durmasına karar verilmesi, iznin verilmesi durumunda yargılamaya kalınan

yerden devam edilmesi gerekir. Savcılıkça yürütülen soruşturma kapsamında izin alınmaksızın yargılamaya devam edilmesi, avukatların usulü güvencelerden yoksun bir şekilde yargı tehdidine maruz bırakıldığını göstermektedir.

Anayasa 138/1. Madde gereğince, mahkemeler kanunlarla bağlı olup, mahkemeniz Avukatlık Kanunu 58 ve 5271 sayılı CMK'nın 223/7. Maddeleri gereğince soruşturma izni alınmaksızın yargılamaya devam etmesi ve karar vermesi hukuka aykırıdır.

Avukatın Konutu ve Bürosunun Aranması Hakkında Açıklamalar

5271 sayılı CMK 130. madde ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu 58-61. maddeleri, avukatın bürosunda ve ikametinde arama ve elkoyma ile ilgili işlemleri genel hükümlerden ayrıştı ve istisnai olarak düzenlemiştir. Zira, avukatın sır saklama yükümlülüğünün korunması, savunma hakkının önemli bir göstergesidir. Avukatlık Kanununun 36. maddesinde, "Avukatların, kendilerine tevdi edilen veya gerek avukatlık görevi, gerekse Türkiye Barolar Birliği ve barolar organlarındaki görevleri dolayısıyla öğrendikleri hususları açığa vurmaları yasaktır" hususu ifade edilmiş, ikinci fıkrada ise avukatların öğrendikleri hakkında ancak müvekkillerinin izin vermesi durumunda tanıklık edebileceği, ancak bu halde de tanıklıktan çekinme hakkına sahip oldukları belirtilmiştir.

Avukatlar hakkındaki arama ve elkoyma koruma tedbirleri de özel olarak düzenlenmiştir. Bunun sonucunda avukatın mesleği gereği elinde bulunan, savunmaya dair olan ve müvekkili ile ilgili belgelerin genel kurallara göre yapılacak aramada ve el koymada açığa çıkmasının önüne geçilmiş, avukatın sır saklama yükümlülüğüne uygun kurallar getirilmiştir.

1136 sayılı Avukatlık Kanununun 58. Maddesi kapsamında, avukatın mesleki faaliyeti hakkında yürütülen yargılama kapsamında, ikamet ve bürosunun aranması durumunda, usulüne uygun mahkeme kararının alınması gerektiği, baro temsilcisi ve cumhuriyet savcısının hazır bulunacağı belirtilmiştir.

Dosya kapsamında, yersiz suç şüphesiyle, CMK'nın 116 vd maddeleri gereğince hukuka aykırı arama ve el koyma kararı alındığı, konut araması sırasında ilgililerin hazır bulunmadığı bir şekilde arama işleminin icra edildiği görülmektedir. Bu kapsamda, arama işlemi hukuka aykırıdır.

5271 sayılı CMK'nın 130. Maddesi kapsamında, el konulan belgelerin mesleki ilişkiyi gösterdiğinin tespitinin soruşturma aşamasında Sulh Ceza Hakimliği'nce 24 saat içerisinde yapılacağı ve derhal iadesine karar verileceği belirtilmiştir. Yargılanan avukatlardan Resul TEMUR'un avukatlık bürosunda, takip edilen yargılama dosyaları hakkında el koyma kararı verilmiş, mesleki faaliyeti gösterdiği hususunda şerh düşülerek itiraz edilmesi ile iadesi talebinde bulunulmuştur. Diyarbakır TEM Şube Müdürlüğü'nce, soruşturma savcısının talimatı doğrultusunda, inceleme yapılmış ve suçlamaya konu olmadığı tespit edilerek 6 Mayıs 2023 tarihinde iade edilmiştir. Yasal mevzuat kapsamında, Sulh Ceza Hakimliği'nce incelenmesi gereken evrakların polisler tarafından incelenmesi ve 24 saat süresince incelemenin yapılarak karar verilmesi gerekirken, 11 gün sonra savcılıkça alınan kararla

iadesiusulü güvencelerden yoksun bırakılan avukatlar açısından yargılamanın keyfi ve hukuksuz bir şekilde yürütüldüğünü göstermektedir.

Sır Saklama Yükümlülüğüne İlişkin Açıklamalar (1136 sayılı Av. Kanunu 36. Madde)

Yargının kurucu unsurlarından bağımsız savunmayı temsil eden avukat, bir yargı mensubu olarak kamu hizmeti yerine getirir. Savunmayı temsil eden ve temsil ettiği kişiye hukuki yardımda bulunan avukat, kamu otoritesinin veya bir başkasının müdahalesi olmaksızın savunma görevini yerine getirebilmeli, bu sırada kısıtlamaya veya baskıya uğramamalıdır.

Avukatların sır saklama yükümlülükleri; 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 36'ncı maddesinin 1 ve 2'nci fıkralarında açıkça düzenlenmiştir. Maddede avukatların mesleki sırları saklama yükümlülüklerinin bulunduğu ve mesleki sır kapsamında kalan hususlarda tanıklık yapabilmelerinin müvekkilinin rızasına bağlı olduğu düzenlenmiştir. Aynı zamanda Avukatlık Kanunu'nun 36'ncı maddesi ve 5271 Sayılı CMK'nun 46'ncı maddesi uyarınca; avukatların tanıklık yapmaları konusunda müvekkilinin rızası söz konusu olsa bile avukatların tanıklıktan çekinme hakları mevcuttur.

Avukatın, müvekkilinin sırrını saklama yükümlülüğü üçüncü kişiler yanında mahkemelere, savcılıklara ve idari birimlere karşı da geçerlidir. Avukatlık meslek sırrı, avukatın mesleğini icra ederken öğrendiği, herkes tarafından bilinmeyen, açıklanması halinde vekil edenin maddi ya da manevi zarara uğrayacağı, üçüncü kişilerden gizlenen özel yaşama dair bilgilerdir. Avukatın mesleği ile bağlantılı olarak öğrendiği, vekil edene ait özel ilişkileri, sağlık bilgileri, mali durumu, kişisel bilgileri gibi gerektiğinde bulunduğu yer ya da adresi de sır kapsamına dâhildir. Avukata yüklenen sır saklama yükümlülüğü, vekil edenin adli/idari merciler karşısında daha etkin, yerinde ve etraflıca iddiada bulunması veya savunma yapması ile doğrudan bağlantılıdır. Avukatın meslek sırrını koruması ise uluslararası antlaşmalar ve Anayasamızda güvence altına alınan özel yaşamın gizliliğinin sonucu olmanın yanında yerine getirilen kamu hizmetinin içeriği ve niteliği ile de ilgilidir”.

Yargıtay söz konusu kararında avukat ile temsil ettiği kişi arasındaki ilişkiyi açıklarken; bu ilişkinin temelini güven/sadakat ilkelerine dayandığını ve sır saklama yükümlülüğünün üçüncü kişiler yanında mahkemelere, savcılıklara ve idari birimlere karşı da geçerli olduğunu ifade etmiştir. Yargıtay kararında avukata yüklenen sır saklama yükümlülüğünün; vekil edenin adli/idari merciler karşısında daha etkin, yerinde ve etraflıca iddiada bulunması veya savunma yapması ile doğrudan ilgili olduğunu da vurgulanmıştır. Avukat için sır saklama yükümlülüğünün gerek adli gerek idari birimler karşısında görevini gereği gibi ifa edebilmesi adına bir hak olarak değerlendirilmesi gerekir.

İş bu soruşturma kapsamında, yargılanan avukatlara sorulan sorular gözetildiğinde, avukatlık mesleki faaliyeti kapsamında, yürütülen çalışmaların suçlama konusu yapıldığı ve avukat müvekkil ilişkisinin açıklattırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Avukatlık Kanunu 36. Maddesi kapsamında yer alan sır saklama yükümlülüğü gereğince, mesleki faaliyeti gereğince yargılanması ve bu durumun açıklanmaya zorlanması hukuka aykırıdır.

SORUŞTURMA SÜRECİNDE TESPİTİ YAPILAN HAK İHLALLERİ

Temel hak ve özgürlüklere son derece keyfi bir biçimde müdahale edilmekte, avukatlar başta olmak üzere hak savunucuları ve bağlı olunan meslek örgütleriyle sivil toplum örgütlerinin yargı eliyle hedef alındığı, ceza tehditlerine maruz bırakıldığı bir süreç yaşanmaktadır.

Sivil alanı kısıtlayan baskı rejiminden en çok etkilenen gruplar arasında yer alan avukatlara yönelik müdahalelerin olağanüstü bir biçimde sertleştiği ve yaygınlaştığı gözlenmektedir. Bu baskı rejimi, hak aramanın önünü kesmek, toplumu korkutmak ve sindirmek amacıyla avukatları hedef haline getirmektedir.

Avukatların insan haklarının savunulması ve geliştirilmesi amacıyla yaptıkları mesleki faaliyetler, soruşturma kapsamında suçlama konusu yapılmakta; hak temelli sivil toplum örgütlerinde çalışma yürüten avukatlar, insan hakları savunuculuğu faaliyetleri temelinde yargılanmaktadır.

1- Yargı Tedhidi Pratiği

Türkiye’de insan hakları ve özgürlükleri ihlallerinden sorumlu olan failleri cezasızlık zırhıyla koruyup ihlallerle ilgili hakikatlerin üzerini örten yargı, hak ihlallerine karşı ses çıkaran, hakikatleri dile getiren, hesap verebilirlik talep eden hak savunucularını da mesnetsiz iddialarla susturmaya, hak ve özgürlük mücadelesinden vazgeçirmeye çalışmaktadır. Hak savunucularını hedef haline getiren bir yargısal işlem örüntüsü ve ceza hukuku sisteminin işleyişinde öncesinde görülmemiş keyfi ve hukuksuz bir süreç işletilmektedir. İncelenen hukuki veriler, yalnızca hukuka uygun ve meşru savunuculuk faaliyetleri nedeniyle hak savunucuları aleyhinde somut delile dayanmaksızın yakalama, gözaltı, tutuklama gibi kararlar verildiğini, soruşturma ve kovuşturmalar açıldığını, cezalandırma/mahkûmiyet kararları alındığını göstermektedir.

Diyarbakır Barosunun önceki dönem Başkanı Tahir Elçi’nin de aralarında bulunduğu 16 Avukat benzer şekilde itirafçı bir kişinin beyanları doğrultusunda avukatlık mesleki faaliyetleri suçlama konusu yapılarak gözaltına almış, kolluk tarafından avukatlara işkence insanlık dışı ve kötü muamele yasağını ihlal edici muamelede bulunulmuştur. Avukatların ofisleri kanunsuz olarak aranmış ve eşyalara el konulmuştur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ELÇİ ve Diğerleri/Türkiyekararında Türkiye’nin ağır insan hakları ihlalleri yaptığını teyit ederken şu hususları açık bir şekilde vurgulamıştı:

“Bir meslek grubu olarak hukukçuların, adaletin yönetiminde ve hukukun üstünlüğünün muhafaza edilmesinde merkezi bir rolleri vardır. Avukatların mesleklerini lüzumsuz engellemelere maruz kalmadan icra edebilme özgürlüğü, demokratik bir toplumun asli bileşenlerinden ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerinin, özellikle de adil yargılanma

ve kişisel güvenlik haklarına yönelik teminatların etkin bir şekilde uygulanmalarının olmazsa olmaz ön koşullarından biridir. Dolayısıyla avukatlık mesleğinin üyelerine baskı yapılması ve onlara yönelik tacizler, Sözleşme ile kurulan sistemin kalbine indirilmiş darbelerdir. Bu nedenle, her ne biçimde olursa olsun bu türden baskılar yapıldığına ilişkin iddialar, özellikle de avukatların kitlesel olarak gözaltına alındığı veya tutuklandığı, ofislerinin arandığı vakalar, mahkeme tarafından özellikle sıkı incelemeye tabi tutulacaktır.” (Başvuru No.: 23145/93 and 25091/94)

Yargı makamlarının öngörülemez pratiği, hak savunucularının hangi eylemlerinden cezai olarak sorumlu tutulabileceğini ve hangi cezayla karşılaşabileceğini bilebilmesini neredeyse imkânsız kılarken, mevcut suçların kapsamını önceden suç sayılmayan eylemleri içine alacak şekilde yorumlamayı yasaklayan yasal güvencelerin ciddi ihlalini teşkil etmektedir.

2- Yargının Siyasal Amaçlar Doğrultusunda Araçsallaştırılması

Türkiye’de son yıllarda siyasi yönlendirmeye hiçbir dönemde olmadığı kadar çok teslim olan yargının, bağımlı ve etkiye açık yapısı nedeniyle insan hakları mücadelesini geriletmek isteyen siyasi iktidarın uzantısı haline geldiği ve bir baskı aracına dönüştüğü görülmektedir. 2021 tarihli AB ilerleme değerlendirme raporunda belirtildiği gibi, son yıllarda demokrasi, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, demokrasi ve temel haklar konusunda geri gidiş yaşanmakta ve yargı, yürütme ve yasama organları tarafından yapılan yasal ve fiili müdahalelerle var olan bağımsızlık dayanaklarını kaybederek, tümüyle siyasal etkilere açık hale geldiği görülmektedir.

25 Nisan 2023 tarihinde, yaklaşık 3500 polisin sabah saatlerinde toplanması, soruşturma kapsamında yapılacak operasyonun tek elden talimat verilerek gerçekleştirilmesi ve bu hususun kayıt altına alınarak basına servis edilmesi ile İçişleri Bakanı Süleyman SOYLU’nun sosyal medya platformu twitter hesabı üzerinden attığı twit içeriğinde avukatlara ilişkin suç ithanımında bulunulması ve operasyon görüntülerinin paylaşılması ile suçlama konusu yapılan hususun salt avukatlık mesleki faaliyetlerini içermesi nedeniyle yersiz bir müdahale oluşturması siyasal etki alanının yargı erki üzerindeki düzeyini göstermektedir.

3- Adil Yargılanma Hakkı Açısından Açıklamalar

Soruşturma dosyasına ilişkin kısıtlama kararı alınması

Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hakimliği’nce, 12 Ocak 2023 tarihli kararı ile 5271 Sayılı CMK’nın 153/2. Maddesi gereğince, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürme ihtimali belirtilerek müdafinin suret alma yetkisinin kısıtlanmasına karar verilmiştir.

Yargılanan avukatlar açısından soruşturma dosyasına ilişkin alınan gizlilik kararı, tutuklama kararına ilişkin yapılan itirazlar ve tahliye taleplerinin etkin bir şekilde yapılmasına engel teşkil ettiği, kısıtlama kararının silahların eşitliği ilkesi ve hak arama hürriyeti kapsamında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği tespit edilmiştir.

Avukat görüş kısıtlama kararı

Müdafii ile görüşme 5271 sayılı CMK Md 154'te düzenlenmiştir. İlk fıkrada “ Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz.” Şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu ifadeye göre müdafii ile şüpheli her zaman vekâletname aranmaksızın başkalarının duymayacağı ortamda görüşebilir ve yazışmaların içeriği kimse tarafından incelenemez yalnızca belgenin avukat veya şüpheli tarafından verilip verilmediği şeklen incelenebilir.

Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hakimliği'nce 24 Nisan 2023 tarihli karar ile hiçbir gerekçe belirtilmeksizin salt yasa maddesine atıfta bulunmak suretiyle yargılanan avukatların gözaltı saati itibariyle, 24 saat süreyle avukat görüş kısıtlaması getirilmiştir.

25 Nisan 2023 tarihinde yapılan gözaltı işleminden hemen sonra, sabah saatlerinde yapılan itiraz başvurusu, görüş kısıtlaması devam ettiği sırada yapılmasına karşın 3 gün sonra 28 Nisan 2023 tarihinde hiçbir gerekçe belirtilmeksizin reddedilmiştir.

Savunma hakkının öznesi, suçlanan kişidir. Sanığın, savunman yardımına gerek duyarak avukatla temsilini sağlaması en doğal hakkıdır.

Yargılanan avukatlara yönelik, herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin alınan avukat görüş kısıtlaması savunma hakkının ihlali niteliğindedir. Aynı şekilde, görüş kısıtlamasının sonlandırılmasına dair, itiraz başvurusu etkili başvuru hakkı ihlal edilerek görüş kısıtlama süresi dolduktan 2 gün sonra karara bağlanmış ve reddedilmiştir. Bu durum, keyfi ve hukuksuz yargı pratiğinin yargılanan meslektaşlarımızın adil yargılanma hakkı ile etkili başvuru haklarını ihlal ettiğini göstermektedir.

Koruma Tedbirlerinin Keyfi ve Hukuka Aykırı Bir Şekilde Uygulanması

Koruma tedbiri, belli yoğunlukta bir suç şüphesi olduğunda delillerin muhafaza altına alınabilmesi, şüpheli ya da sanığın yetkili merciler önünde hazır bulundurulabilmesi, adil bir şekilde yargılamanın yapılabilmesi ve nihayetinde mahkûmiyet hükmü kurulacak ise, bunun infazının gerçekleştirilebilmesi için uygulanan yakalama, el koyma, gözaltı, tutuklama gibi uygulamalar için kullanılan bir hukuki süreci ifade etmektedir. Koruma tedbirlerinin hepsi, doğası gereği, hak ve özgürlükleri sınırlayan sonuçlar doğurduğu için belli kurallara uygun olarak uygulanmak zorundadır. Tedbirin her halükârda yasal bir düzenlemeye dayanması, görünüşte haklı bir suç şüphesi olması, istisnai, geçici ve hem karar verme hem de kararı uygulama aşamasında orantılı olması gereklidir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. Maddesi, haklara ve özgürlüklere, devletler tarafından, sözleşmede öngöröldükleri amacın dışında herhangi başka bir amaçla kısıtlama getirilmesini yasaklar. Bu maddenin amacı iktidar yetkilerinin kötüye kullanılmasına engel olmaktır.18. Madde'nin ihlal edildiği örnekler arasında, avukatların ve diğer insan hakları savunucularının, “makul şüpheye” dayanmayan suç isnatlarıyla, kötüniyetli olarak gözaltına alındıkları, tutuklandıkları ve yargılandıkları çok sayıdaki vaka yaşanmaktadır.

25.04.2023 tarihinde, İçişleri Bakanı Süleyman SOYLU tarafından twitter isimli sosyal medya hesabından görüntü kayıtları ile operasyon kapsamında gözaltına alınan kişi sayısına, örgüt adına avukatlık yapıldığı hususuna dair açıklamada bulunulmuştur.

(<https://twitter.com/suleymansoylu/status/1650854154141663232?s=20>)

Yargılanan avukatlar hakkında koruma tedbiri uygulanmasına ilişkin verilen kararlarda, İçişleri Bakanının twit içeriği ve görüntü kayıtlarında görüleceği üzere siyasi saiklerle soruşturmanın yürütüldüğü görülmektedir. Yakalama, gözaltı, tutuklama gibi koruma tedbirleri, yargılanan avukatlar üzerinde yersiz, gereksiz ve ölçüsüz şekilde, başkaca amaçlar gözetilerek kötüye kullanılmaktadır. Avukatların mesleki faaliyetlerinden kaynaklı olarak keyfi ve hukuk dışı bir şekilde gözaltına alması ve tutuklaması, AİHS'nin 18. maddesini ihlal etmektedir.

Kararların Gereçeklendirilmemesi

Adil yargılanma hakkının temel bir unsurunu oluşturan gerekçeli karar hakkı, hakkaniyete uygun yargılama ilkesinin önemli bir gerekliliğidir. Yargı makamları verdikleri kararları gerekçelendirmeli ve gerekçe, kararın hangi hukuki dayanaklarla ve hangi delillerin değerlendirilmesi sonucu verildiği hususlarına dair neden-sonuç ilişkisinin kurulmasını sağlayacak yeterlilikte, açık ve anlaşılabilir açıklamalar içermelidir. Böylece, demokratik bir toplumda hem savunmanın hem de genel olarak tüm kamunun yargı kararlarının sebeplerini bilmelerinin yanı sıra, ilgililerin de kanun yoluna başvurma hakkını etkin kullanabilmelerine imkân sağlanır. Gerekçeli karar hakkı, Anayasa ve kanun düzenlemelerinde de teminat altına alınır. İlgili düzenlemelere göre, sadece iddia ve savunma değil, bunların dayandırıldığı ve mahkemece toplanan kanıtların neler olduğu, kanıtların tartışılması ve değerlendirilmesi aşamasında reddedilen veya kanıtlanma yönünden üstün tutulan ve kabul edilen kanıtların hangileri olduğunun ve nedenlerinin açıklanması gerekir. Mahkemelerin tüm bunların ışığında ulaşılan kanı ile şüphelinin suç oluşturduğu kabul edilen eylemlerini yasal unsurlarını içerecek şekilde nitelendirmesi ve uygulanacak kanun maddesini göstermesi zorunludur.

Soruşturma sürecinde avukatlarla ilgili alınan kararların tamamının aynı gerekçelerle alındığı ve bu unsurları taşımadığı ve makul ve hukuki açıdan yeterli ölçüde gerekçelendirilmediği görülmektedir. Koruma tedbirlerine ilişkin kararlar, nesnel bir gözle bakıldığında belirsiz, değerlendirmeler yersiz, tutarsız ve gerekçeden yoksun olup kararlarda ayrıntılı delillerin değerlendirmesi bulunmamakta ve hangi sonuca ne gerekçeyle ulaşıldığı anlaşılmamaktadır.

Kişi güvenliği ve özgürlüğü hakkına ciddi kısıtlamalar getiren bu tedbirlerin hak savunucuları hakkında uygulanmasına ilişkin kararlar, neredeyse hiçbir zaman somut olaya özgü bir gerekçe içermemektedir. Bu bağlamda, "kuvvetli belirti" "isnat edilen suçun vasıf ve niteliği, atılı suç için yasada öngörülen cezaların üst sınırı, adli kontrol tedbiri uygulanmasının yetersiz kalacağına ilişkin anlaşılması," gibi basmakalıp soyut nedenlere dayandırılmıştır. Bu ifadeler farklı kararlarda sürekli tekrarlanmış ve kararlar matbu şekilde yazılmış gibi

görülmektedir. Güvenilirliği son derece tartışmalı olan şüpheli/tanık beyanları, tek başına bir hükme esas teşkil edemeyecek nitelikte olsa da avukatlar hakkında verilen tutukluluk kararlarındaki tek dayanak olabilmektedir. Avukatların tutuklanmasına karar verilirken, adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı somut olarak kanıtlanmasına dair herhangi bir çaba da gösterilmemektedir.

4- Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı Açısından Açıklamalar

1982 Anayasa'sının 19. Maddesi gereğince, şüpheli/sanığın özgürlüğünden yoksun bırakılması için öncelikle kuvvetli suç şüphesinin varlığı gerekmekte olup, bununla birlikte kaç şüphesinin varlığını gösterir somut olguların mevcudiyeti, delillerin yok edilmesi veya değiştirilmesi gibi CMK'nun 100 vd. maddelerinde yazılı bulunan gerekçeler ile tutuklama kararının verilebileceği ifade edilmiştir.

AİHS'nin 5. maddesi ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, güvence altına alınmıştır. 5/1. maddesinde, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının sınırlandırılabilirliği belirtilmiştir. Sözleşmenin 5/1-c maddesi uyarınca, şüpheli/sanığın makul şüphenin bulunması durumunda yakalanması ve tutulması hususunu ifade etmiştir. Bununla birlikte Sözleşmenin 5/3. Maddesi ile 5/1-c maddesinde belirtilen koşulların varlığı halinde yakalanan/tutuklanan kişinin derhal yargıç önüne çıkarılması gerektiği, makul süre içerisinde yargılanma ve serbest bırakılma hakkının bulunduğunu hüküm altına almıştır.

Soruşturma dosyası kapsamında, salt tanık Ümit A. İsimli şahsın beyan içerikleri üzerinden, suç şüphesinin belirlendiği, anlatımlarda geçen şahısların tanıdığı doğrulanmadığı gibi avukatların savunmanlık görevini ifa ettiği şahıslarca da aleyhte suç ithamının bulunmadığı görülmekle, şüphenin somut ve kuvvetli olmadığı değerlendirilmektedir.

5- İşkence İnsanlık Dışı Kötü Muamele Yasağının İhlaline İlişkin Açıklamalar:

Anayasanın 17/3. maddesi gereğince kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. AİHS'nin 3. Maddesi gereğince, hiç kimsenin insanlık dışı muameleye tabi tutulamayacağı, işkence ve kötü muameleye maruz bırakılmayacağı belirtilmiştir.

Yargılanan avukatlar açısından 27 ve 28 Nisan 2023 tarihlerinde adliye nezarethanesinde makul olarak değerlendirilemeyecek bir sürede bekletilmişlerdir. Savcılık makamı tarafından alınan ifade işlemleri neticesinde, adliye nezarethanesine götürülerek bekletilen avukatlar 27 Nisan 2023 tarihinde yaklaşık 6 saat ve 28 Nisan 2023 tarihinde yaklaşık 8 saat sadece savcılığın kararını ve Sulh Ceza Hakimliği'nin sorgu işlemini beklemek durumunda kalmıştır. Nezarethanenin eksi 1. Katta olması ve fiziki koşulları ile hijyen durumu gözetildiğinde, uzun süre salt kararın verilmesi adına bekletilmesi kötü muamelede bulunduğu göstermektedir.

Yargılanan avukatlardan Gülistan ATAŞ'ın ifadesinin alındığı sırada, müdafii avukatlarla birlikte oturarak ifade verme talebi reddedilmiştir. Bu durum gereğince, avukatlar ve yargılanan Gülistan ATAŞ yaklaşık 1 saat 30 dakika ifade süresince avukatla birlikte ayakta kalmıştır. Bu husus, savcılık ifadesinde, müdafii avukatlarca belirtilmiş ve kötü muamele bulunduğu hususu ifade edilmiştir. İfadenin alındığı yer ve adliye koridorunda yeterince sandalye olmasına karşın soruşturma savcısı tarafından bu husus göz ardı edilerek kötü muamele oluşturacak şekilde hareket edilmiştir.

HAK SAVUNUCULUĞUNU ENGELLEME AMACIYLA KULLANILAN MEVZUAT VE SUÇLAMALAR

Avukatların özel statüsü, adaletin idaresinde, halkla mahkemeler arasında görev yapan araçlar olarak onları merkezi bir konuma yerleştirmektedir. O yüzden avukatlar, hukukun egemenliğine dayanan bir Devlette sahip oldukları misyon son derece önemli olan mahkemelerin halkın güvenini kazanmasını sağlamada anahtar rol oynamaktadırlar (Morice ile Fransa [GC], §§ 132-139; Schöpfer ile İsviçre, §§29-30; Nikula ile Finlandiya, §45; Amihalachioaie ile Moldovya, §27; Kyprianou ile Kıbrıs [GC], §173; André ve bir başkası ile Fransa, §42; Mor ile Fransa, §42; ve Bagirov ile Azerbaycan, §§ 78 ve 99). Halkın adaletin idaresine güven duyması için, hukuk mesleğinin kendileri için etkili bir temsili sağladığına güven duyması gerekir (Morice ile Fransa [GC],§132; Kyprianou ile Kıbrıs [GC],§175).

Avukatlara yönelik saldırıların kaynağında genellikle TCK, ve TMK'nda bulunan belirli bazı yasal düzenlemeler yer almaktadır. Bu düzenlemelerin temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunacak derecede kısıtlayıcı hükümler içerdiği, ulusal ve uluslararası düzeyde pek çok kez tespit edilmiştir.

Siyaseten hassas davalarda yalnızca müvekkillerinin haklarını savundukları için avukatlara karşı yargı tehdidinde bulunulması yeni olmayıp son yıllarda, oldukça sık yaşanmaktadır. Birçok avukat, müvekkilleriyle özdeşleştirildikleri için ya da savunmayı kabul ettikleri için yargı tehdidine maruz kalmaktadır. Özellikle de politik temeli bulunan yargılamalarda savunma yapan avukatlar, muğlak "üyelik", "destek" ve "propaganda" suçlamalarıyla yargılanmaktadır. Bu uygulamalar uluslararası insan hakları kanunların açıkça ihlal etmektedir. Diğer avukatlar da evrensel insan hakları standartlarının geliştirilmesini destekledikleri için tacize maruz kalmaktadır. Bu eğilim özellikle de hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesinin önünde ciddi bir engeldir.

Bu avukatlara karşı yapılan adli tacizler büyük ölçüde, yalnızca yasal profesyonel

faaliyetlerini yürüttükleri için cezalandırmayı ve savunma hakkına yaptırım uygulamayı amaçlamaktadır.

TERÖRLE MÜCADELE KANUNU VE YARGI PRATİĞİ

TMK'da Avrupa Birliği ile uyum süreci kapsamında çok sayıda revizyon yapılmış olmasına rağmen, yasadan kaynaklanan sorunların giderilmemesi ve uygulayıcılara geniş takdir marjı tanınması nedeniyle hak savunucularının baskı altına alındığı bir yargı pratiği uygulanmaktadır.

- **Yasadışı Örgüt Üyeliği Suçu**

5237 Sayılı TCK madde 314- (1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır.

Kanun hükmü ve Yargıtay içtihatları esas alındığında; örgüt üyeliği suçu; Örgüt üyesi, örgüt amacını benimseyen, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olan ve bu suretle verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olmak üzere kendi iradesini örgüt iradesine terk eden kişidir. Örgüt üyeliği, örgüte katılmayı, bağlanmayı, örgüte hakim olan hiyerarşik gücün emrine girmeyi ifade etmektedir. Örgüt üyesi örgütle organik bağ kurup faaliyetlerine katılmalıdır. Organik bağ, canlı, geçişken, etkin, faili emir ve talimat almaya açık tutan ve hiyerarşik konumunu tespit eden bağ olup, üyeliğin en önemli unsurudur.

3713 sayılı terörle mücadele mevzuatı, yasallık ilkesine uymamaktadır. Söz konusu hükümler, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler kapsamında korunan hakları kullandıkları için bireyleri cezalandıracak şekilde yorumlanmaktadır. Adli makamların, ceza soruşturmasını yürüten ve başvuranı suçla itham eden cumhuriyet savcılarının, ilk ve/veya devam eden tutukluluğa karar veren sulh ceza hakimliklerinin, tutukluluğun devamına karar veren ağır ceza mahkemelerinin yargıçlarının ve son olarak anayasa mahkemesi yargıçlarının, Türk ceza kanununun 314/1 ve 314/2. maddelerinde yer alan suçlar bakımından geniş bir yorum şekli benimsedikleri görülmektedir.

2012 tarihli Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Konseyi'nin Türkiye raporunda, Türkiye'nin terörle mücadele yasa ve uygulamalarının BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne aykırılığı tespit edilmiştir: "Komite, 1991 tarihli (3713 sayılı) TMK'nın birden çok

maddesinin Sözleşme'ye uyumsuz olması "endişe" konusu olarak tariflenmiş ve özellikle şu hususlar sıralanmıştır;

- Muğlak ve belirsiz suç tanımlarına yer verilmesi
- Adil yargılanma hakkı konusunda getirilen kısıtlamalar,
- İnsan hakları savunucularının, avukatların, gazetecilerin ve hatta çocukların, özellikle Kürt meselesinin şiddetsiz tartışılması bağlamında, fikirlerini ve yorumlarını serbestçe ifade etmelerinden dolayı TMK altında suçlanmaları konularında endişe konusudur. (CCPR/C/TUR/CO/1, md. 16).
- Ulusal güvenlik bahanesiyle sivil toplum faaliyetlerinin engellenmesi ve terörizmle mücadele adı altında fikirlerin ifade edilmesinin suç sayılması eleştirilmektedir.

Venedik Komisyonu tarafından, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 216., 299., 301. ve 314. Maddelerinin insan hakları hukuku ve ifade özgürlüğü ile uyumu hakkında, Ankara'ya yapılan ziyaret sonucu hazırlanan görüşün 11 - 12 Mart 2016 tarihinde Venedik'te yapılan bir oturumda kabul edildiği ve bu görüşte TCK 314 uygulamasının insan hakları hukuku ve ifade özgürlüğünün sınırlandırılması için bir araca dönüş olması nedeniyle kaldırılmasının önerildiği bilinmektedir. Venedik Komisyonu'nun bu görüşü AİHM kararlarının gerekçesinde dayandığı bir kaynak olarak da, iç hukuk yönünden bağlayıcılığı tartışmasız bir nitelikte kabul edilmelidir;

“..Venedik Komisyonu, Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin uygulanmasında yerel mahkemelerin, kişilerin silahlı örgüte üyeliğini değerlendirirken genellikle oldukça zayıf deliller temelinde karar verme eğilimi gösterdiğini belirtmiştir. (bakınız yukarıda 160. paragraf). İşbu dava bu gözleme arka çıkar nitelikte görünmektedir. Ceza Kanunu'nun 314. maddesindeki ciddi suçlara ilişkin olarak başvuruca isnat edilen eylemler silsilesi bu madde kapsamında oldukça geniş içeriklidir ve bu durum yerel mahkemelerin yorumlamalarıyla da birleşince yerel mahkemelerin keyfi müdahalelerine karşı yeterli güvenceleri sağlamamaktadır. Mahkeme'nin görüşüne göre, ceza kanunu hükümlerinin böylesine geniş şekilde yorumlanması, terör örgütü kurma, yönetme ve örgüte üye olma suçlarının ifade özgürlüğü hakkıyla bir dengeleme faaliyeti içermesi gerekirken, söz konusu bağlantıyı gösteren hiçbir somut delilin olmaması karşısında haklı duruma gelemez.

Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak isteyen, aynı davada yargılanıp tanık sıfatıyla beyanlar veren ve bu beyanlar sonucunda mahkûmiyet hükmü kurulmasına neden olan kişinin beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin tespiti açısından, başkaca delillerle desteklenmesi gerekir. Ü. A. isimli şahsın beyanı dışında bir delilin bulunmadığı görülmekte, beyan içeriğinin kendi içerisinde tutarsız ve salt avukatlık mesleki faaliyetlere ilişkin muğlak, belirsiz ve öngörülemeyen suç isnadını içermektedir. Bu durum gereğince, yargılanan

avukatlar açısından, belirsiz ve muğlak anlatımlar üzerinden yersiz ve dayanaktan yoksun suç isnadı üzerinden tutuklama kararı verildiği tespit edilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER:

Hak savunucusu durumundaki avukatların özel olarak korunması ve desteklenmesi uluslararası sözleşmeler ve belgelerle güvence altına alınmış durumdadır. Avukatlar dünyanın her yerinde insan haklarına saygılı, demokratik bir işleyişin vazgeçilmez unsurları olarak görülmektedir. Gerek yasalardan gerekse uygulamalardan kaynaklanan hak ihlallerine karşı, uyarıcı ve denetleyici bir işlevleri bulunmaktadır.

Avukatların, hiçbir suç unsuru içermeyen meşru faaliyetlerini yürütürken, ulusal ve uluslararası hukuka aykırı olarak, sadece kamu otoritelerinin ve bağlantılı üçüncü kişi/kurumların karar ve eylemlerini eleştirmeleri nedeniyle kriminalize edilmeleri, hedef gösterilmeleri, idari veya yargısal baskılarla karşılaşmaları, gözaltına alınarak, tutuklanarak veya mahkûm edilerek yargı tehdidinde maruz bırakılmaları kabul edilemez.

Meşru ve yasal savunuculuk faaliyetleri nedeniyle hukuka aykırı bir biçimde tutukluluğuna devam edilen hak savunucuları serbest bırakılmalıdır.

Avukatlar hakkında, kısmen veya tamamen, müdafiliğini veya vekaletini üstlendikleri müvekkiller veya bir avukat olarak görevleri kapsamında icra ettikleri faaliyetler nedeniyle soruşturma veya kovuşturmayla maruz bırakılmaya dair yargı pratiğinden vazgeçilmelidir.

Avukatlara yönelik özellikle de kitlesel davalarda keyfi ve hukuk dışı bir şekilde, yasadışı örgütü üyeliği gibi belirsiz, muğlak ve öngörülemez bir şekilde suç isnatlarında bulunulma pratiğine son verilmelidir.

